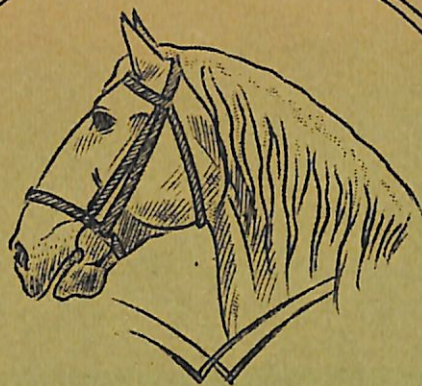

ČK
RS

STÁTNI' HŘEBČÍN
KLADRUBY N./L.

V polabské rovině na pravém břehu řeky, nedaleko města Přelouče, leží jeden z nejstarších hřebčínů na světě, který má bohatou historii se staletou tradicí chovatelskou. Nynější státní hřebčín v Kladrubech n/Lab. je dědictvím bývalého dvorského hřebčína, jehož původ sahá do první poloviny 16. století.

Podle historických záznamů, dostala se stará kladrubská obora z rukou Pernštejnů do rukou Habsburků kolem roku 1560, kdy byl dán současně základ hřebčínu, když Maxmilián II. přivezl koně ze Španělska a tam je umístil. Z těchto skromných počátků měnila se tvářnost hřebčína v jeho vnitřních zařízeních, v plemeném materiálu i v rozloze, když postupně byly zabírány plochy bažin a hlubokých lesů a činěna opatření, odpovídající požadavkům doby a účelu. Se stoupajícím významem koní rostl i význam tohoto hřebčína, který se v dřívějších dobách odrážel hlavně v interesech jednotlivých rakouských císařů, kteří mu dle zájmu věnovali větší či menší péči.

dějiny se opo kuje

Hřebčín značně trpěl za válek rakouských s prus. králem Fridrichem II a musel se v těchto dobách několikrát vystěhovat a po dost dlouhou dobu vyhledávat útočiště buď v Kopčanech nebo v Envedu v Uhrách, jak se stalo i za války v roce 1866. Největší však zkázu utrpěl v roce 1757, kdy po oslavě vítězné bitvy Daunovy u Kolína vyhořel zámek a stáje a kdy shořely i důležité záznamy technicko-administrativní.

Po požáru nebyl hřebčín hned znovu budován a zbylé místnosti použily zatím holandské firmy k zřízení továrny na

látky, kterýžto stav potrval až do roku 1770, kdy císař Jos^{ef} II. nařídil jeho znovuzřízení..Z této doby pochází vlastně základní charakter nynější stavební úpravy stavu.

Císař rakouský František I. nechal postavit stáje t.zv. " Františkov " v letech 1829 - 1831, které byly umístěny v místech nynějšího t.zv. " Starého Štítu ", nebo " Starého dvora " v Selmicích. Tyto roku 1873 vyhořely a byly postaveny v místě dnešního " Nového dvora selmického ", čili, jak se lidově říká v " Novém Štítě ".

Postavením stájí v tomto místě byl dán počátek k nynější úpravě komunikační a k rozdělení celého teritoria na jednotlivé plochy polní a pastevní, jež jsou od sebe odděleny živými ploty a alejemi starých stromů.

V pozdějších dobách byly prodeny různé doplňující stájové i obytné stavby a úpravy, až hřebčín se dostal do nynější formy ve své rozsáhlosti, aby mohl sloužit požadovanému účelu. Zařízení celého ubikačního okolí bylo provedeno s tendencí přizpůsobit se poměrům anglickým, které byly a jsou vzorem hřebčínů vůbec. Celé teritorium hřebčínu, uložené v polabské rovině tvoří jeden veliký přírodní park s přímočaře řešenou sítí komunikační, velikými zelenými plochami luk a pastvin, střídajícími se s plochami ornými, na nichž se rozkládají staleté stromy.

Ve vlastní technicko-chovatelské práci s určitým plánem bylo pracováno teprve počátkem 18. století. Základním materiálem byli asi koně původu domácího, neznámé krevní příslušnosti, na které navázal materiál španělsko-arabský a později pak italský. Ve století 17. hřebčín Kladrubský podlehl také tehdejší

modě, která směřovala ke koním s různými bizarnostmi v barvě, hlavě a hřívě, a která praktické vlastnosti cpomíjela.

Když u vídeňského dvora byl zaveden španělský ceremoniel, činící vysoké nároky na koňský materiál co do formy i co do množství, zužoval se pracovní program v hřebčínu a uplatnění dosáhli hlavně příslušníci rasy španělsko-italské.

Původní záznamy o plamenném materiálu se bchužel, úplně nezachovaly, poněvadž v roku 1757 mnoho shořelo. Teprve po této době je možno technickou práci hřebčínu kladrubského sledovat na podkladě příslušných důkladných záznamů, které jsou doplněny záznamy kopčanskými, kde byl kladrubský materiál umístěn v době požáru a kterýžto ústav, později zrušený, se vzájemně s hřebčínem kladrubským doplňoval.

Vlastním zakladatelem nynějších koní stád kladrubských je vraník Peppoli, narozený r. 1764, pocházející z italského knížectví Ferrara. Jeden ze synů hřebce Peppoliho, z matky Toskanelo, byl hřebec Imperatore, jehož syn narozený roku 1787 jako bělouš byl pojmenován Generale a stal se vlastním zakladatelem nynější krevní linie stád kladrubských běloušů. V hřebčínu kladrubském byl od roku 1800 do roku 1805.

Plemeník Generale měl syna, jenž byl pojmenován Generalissimus, narozený roku 1797 v Kopčanech z klisny Pello, čímž byl dán základ druhé linii kladrubských běloušů, které vytvořily podklad celého kladrubského chovu a udržely se ve vzájemném doplňování až do dob popřevratových.

Linie vraníků kladrubských byla založena hřebcem Sacramoso, pocházejícím z arcibiskupského hřebčínu Ries u Hallei

v Solnohradsku, který kryl v Kladrubech až do roku 1816. V roce 1853 byl v Římě koupen vraník Napoleone, aby vytvořil vhodný doplněk kladrubských vraníků, když jediný hřebec Sacramoso všem kladeným požadavkům dostatečně nevyhovoval. Tímto způsobem formoval se chov koní španělsko-italských v kladrubském hřebčínu ve 2 barvách, t.j. bílé a vrané, tak, jak to vyžadovala potřeba ceremonielu vídeňského, a to v kmenech Generale, Generalissimus, Sacramoso a Napoleone. Tuto práci prováděl ústav s větším i menším úspěchem s výpomocným použitím příslušníků i jiných ras až do státního převratu r. 1918.

Když během 18. stol. se dostal na kontinent s nepatrnými úspěchy kůň anglický, který v 19. stol. zatlačil do pozadí všechny rasy dřívějších koní, nevyhovujících moderním potřebám jezdeckým, doplnil dvorský hřebčín svoji práci technickou také materiálem anglickým. Produkty jeho byly požívány jak k účelům jezdeckým, tak i k účelům kočárovým pro různé služby mimoceremonielní.

Základem anglického chovu byla celá řada matek, přímo importovaných z Anglie a jiných států, jakož i mnoho hřebců z nichž možno jmenovati ty, kteří se hlavně osvědčili jako: Falkoneere, Murat, Engeneer, Old England, North Star, Hornpol. Mimo četných hřebců arabských, jako Gazlan, Massud, jakož i několika hřebců původu trakénského v letech kolem roku 1890 až 1918 používal dvorský hřebčín hlavně příslušníky krve clevelandské, kteří požadované potřebě co do exteriéru i vytrvalosti nejlépe vyhovovali.

Takto krevně založené dědictví plemenného materiálu převzal roku 1918 československý stát, který hned od prvního počátku změnil v základech účel ústavu.

Dřívější potřeba ztratila přirozeně na své důležitosti a nastoupil mnohem těžší úkol, doplňovat zemské chovy ve státě vhodnými a potřebě/odpovídajícími kvalitními mladými plemenníky. Ze zásadního rozdílu v účelovém poslání ústavu jasně vyplývá, že ústav kladrubský musel v prvních dobách provést pronikavé změny, jak materiální, tak i technické, aby plně vyhovoval nalahavé potřebě doby. Široký zájem státu, resp. jeho celého hospodářství, obranná potřeba státní, jsou imperativní důvody technické práce, které ve své důležitosti sahají ke kořenům existenční schopnosti obyvatelstva a státu. Jim vyhovět, znamená na poli chovu koní pracovat klidně, promyšleně a důsledně, třeba se značnými oběťmi.

Rozhárané a neujasněné poměry v chovu koní v dobách poválečných obrazily se úplně v činnosti kladrubského ústavu a stabilisovaly se teprve později, když v zemědělské i chovatelské veřejnosti nastalo nutné názorové uklidnění a když rozum praktická potřeba a zkušenosti v chovu koní, dost draze zaplacené, zmohly bezplánovitost s malicherností a přizpůsobily své požadavky skutečné potřebě a daným produkčním možnostem.

V roce 1918 bylo rozhodnuto po četných poradách že starokladrubští bělouši zůstanou v hřebčínu zachováni a sice proto, poněvadž představují rasu skutečně naši, skutečně českou odchovanou cele ve zdejších klimatu, na zdější půdě, rasu, kotvící v našich přirozených poměrech. Její ucelená zárodečná hmota

má právě pro nás největší význam, jelikož disponuje vlastnostmi které můžeme velmi vhodně použít. Je samozřejmé, že při tomto rozhodování se uplatnily i momenty zootechnicko-historické.

2. Starokladrubský bělouš je typem těžšího, ušlechtileho koně tažného, přirozeně i velmi vhodný kůň kočárový, kterému se praktičtí zemědělci neodůvodněně vyhýbají pro jeho bílou barvu. Právě v ní nalézáme požadovaný výkon a vytrvalost. Hlava starokladrubského bělouše je poměrně velká, při tom však tělu plně odpovídající s velkým výrazným okem, posazená na mohutném krku, který přechází v krátký kohoutek, trochu měkčí, někdy delší hřbet a kratší pánev. Končetiny jsou silné s mohutnými klouby, formované tak, aby umožnily v ramenní kosti vysoký španělský chod. Hloubka prsou bývá menší. Příslušníci rasy jsou individua, disponující nápadnou hrdostí a majestátní elegancí, kterou vynikají zvláště v odpovídajícím stylovém zápřahu.

Skupina starokladrubských vraníků nevyznačovala se tak charakteristickou tvarovou vyrovnaností, jakou disponují bělouši a hlavně jejich praktická upotřebitelnost byla snížena nižší výkonností. Když zahynul poslední Napoleone a hřebec Sacramoso neměl vhodného nástupce, bylo rozhodnuto z důvodů finančních i technických toto stádo rozpustiti, což se také stalo předáním materiálu vysokým hodnostářům církevním, kteří se chovem těchto koní na svých statcích ještě zabývali.

Staletá úzká příbuzenská plemeniťba mezi starokladrubskými bělouši provozovaná zanechala určité nepříznivé stopy, které bylo třeba eliminovati, aby chov jeho se udržel.

Za účelem nutného osvěžení krve byl použit polokrevný orientální hřebec Shagya X z radoveckého chovu, který dle zkušeností, po stránce fyziologické, strokladrubského bělouše značně korigoval. Produkty jeho v první generaci byly znovu kryty krví originální a proto se objevily v dalších generacích postupně známé charakteristické formy. Starokladrubský bělouš byl pro budoucnost plně zabezpečen, jak početně, tak i ve své vnitřní plemenné schopnosti.

V dnešní době působí v hřebčínu plemeniči Generale XXXIII a Generale XXXIV, synové Generale XXX a arabský polokrevný hřebec Shagya VI. Počet matek, dorostu, jakož i vysoká březivost, dosahující až 89%, jsou dostatečnou zárukou pro zachování stáda starokladrubských běloušů a tím i pro zachování jediné české rasy, kterou na naši půdě máme, ale také zootechnicko-světového unikátu, jako živoucího zbytku středověku.

Hlavním praktickým oborem technické dnešní činnosti hřebčínu kladrubského je však plemenitba anglická. Na tuto cestu se hřebčín dostal jednak po koncentraci materiálu z bývalých rakouských hřebčínů : Radovce, Waldhofu, Piberu, Wieselburgu, jakož i po četných zkušenostech s materiálem oldenburským, které prokázaly jeho orčitou nevhodnost a neklamně potvrdily zkušenosti ze zemského chovu, že v této rase není úplná bezpečnost našeho chovu koní.

Anglický materiál v hřebčínu je rozdělen do dvou stád a sice do hnědého a ryzého, z nichž každé má své matky a jim přiřelené kmenové hřebce.

Základem ryzého stáda jsou anglické polokrevné

klisny, převzaté z likvidace rakouské, kterým byl připářen týmž způsobem převzatý plemeník Przedswit, svým původem po Przedswit VI. z matky po Przedswit II, dále polokrevný arabský hřebec Gidran po Gidran XXVII z matky po Gidran XXXVI.

Jmenovaní plemeníci dali základ nynější veliké kvalitě ryza no stáda, vyznačující se svojí vnitřní plemenářskou konsolidací, ušlechtilostí forem, dobrým suchým a korektním fundamentem s odpovídajícím výkonem a požadovaným temperamentem.

Větší potíže materiální i technické byly ovšem ve stádu hnědém, kde podkladem matečním byl materiál velmi různorodý, v němž žádný z plemeníků neprorazil tak, aby dodal mateční materiál, který by byl zárukou budoucnosti po stránce plemenářské.

Angličtí plemeníci, v tomto stádu použítí, patřili ke kmenům Furioso nebo Przedswit, z nichž v nynější době působí v hřebčínu mohutný a hluboký, značně kalibrovaný plemeník Przedswit II a Furioso VI.

Technická práce v hřebčínu s tímto programem se přirozeně neobejde bez zkoušení dalších plemeníků a výpomocí cizí, která je dána hlavně malou početností jednotlivých stád. Z důvodů nouzových bylo sáhnuto ke krvi cizí, ovšem příbuzné a to jednak ke první hancverské prostřednictvím hřebce Šach-mat, který se velmi dobře osvědčil, a ke krvi východo-pruské, to je trakénské, která byla zastoupena postupně hřebci Crassus, Marius a nyní Astor, po trakénském hřebci Astor.

V posledních letech sáhl hřebčín také k samozřejmému a nejbezpečnějšímu zdroji v anglické plemenitbě, to jest

" k plné krvi ". Je to na prvním místě plnokrevný anglický plemník Famos po Famulus z matky Tatkraft, vítěz Derby v roce 1933, pak Lycaon po Lycaon z matky Gladbeck, San Genaro po Gomba z Celestyne a nyní West Nor West, který v polokrevném stádu připouští pod jménem Lochov, po hřebci Parth z matky Sea Spray, koupený v roce 1936 v Polsku, jakož i Slavata po Fon Marché z matky Slavonie.

Dnešní doba plemenářských postupů se dá charakterisovati jako doba stabilisace na podkladě anglickém v předpokladu, že klid, programová jasnost s dostatečnými prostředky umožní hřebčínu dobré výsledky i na tomto poli. Zemské chovy vyžadují k účelům korekčním konsolidovaný, řádně odchovaný materiál, který by ve své plemenářské schopnosti byl sto napravitel existující vady a nedostatky, což je právě úkolem plemeníků hřebčínského chovu.

Pro své účely chovné disponuje hřebčín plochou pozemkovou, která k požadovanému účelu a s ohledem na obdobné poměry zahraniční není nikterak velikou. Chov koní po této stránce vyžaduje nezbytné soběstačnosti s dostatečnými plochami pastevními. Půdy, ležící v blízkosti Labe, jsou v pedologické struktuře hlinitými, s výborným travnatým prostorem, plochy, ležící při západní straně objektu, jsou povahy písčito-hlinité. Účelový program polno-hospodářský je organisován tak, aby kryl na prvním místě krmnou potřebu veškerého zvířectva v hřebčínu chovaného, jak co do požadavku kvanta, tak i kvality, která v odchovu hraje důležitou roli.

Staleté jednostranné využívání půd koňmi vyžadu-

je určitých půdních korekcí, které hřebčín provádí přizpůsobenými osevními postupy, procesy hnojivými a melioracemi, aby dosažena a udržena byla živná rovnováha půd a vegetační podmínky upraveny pro zabezpečení veškerých potřebných kultur. Jen tenkrát mohou vkládané náklady do chovu koní přinést náležitý výsledek, když výživa koňského dorostu je obstarána a když on sám pochází z odpovídajících procesů plemenářských. Celé lučňácké páninářské hospodářství je dle toho zařízeno způsobem co nejintenzivnější, čemuž napomáhá i zřízení umělých závlah.

Státní hřebčín v Kladrubech n/Lab. jako objekt s výlučně charakterem zemědělským a přesně stanoveným programem účelovým, jako největší hřebčín ve státě, se snaží svému poslání plně vyhovět. Na prvním místě sleduje zabezpečit vlastní potřebu zemědělského podnikání krytím kvalitního raservoiru tažné síly, čímž řeší i otázku obranně státní, která v anglickém materiálu má nejjistější záruku. Mimo to neopouští ze zřetele důstojnou reprezentaci před očima ciziny, která hlavně v odborných kruzích hřebčín velmi dobře zná.

Dosavadní pracovní výsledky možno zařadit k úspěchům našeho pokročilého zemědělství, jehož je hřebčín organickou složkou a jemuž po přípravné práci přinese jistě mnohou pomoc. 0